

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Miten Kaste-ohjelma haastaa asiakaslähtöisyyteen

Jukka Mäkelä, lastenpsykiatri, kehittämisspäänjohtaja

Asiakaslähtöisyys on osallisuutta

- Lapsella on oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon
 - heikoimmin tunnettu lapsen oikeuksien sopimuksen oikeus.
- Ihmisarvo on oikeuteen osallistua omaan arkeen
 - osallistua elämäänsä ja toimintaan
 - oikeus aloitteisiin
 - oikeus kuulluksi tulemiseen
 - näistä seuraa osallistuminen päätöksiin
- Vaihtoehtona lamaantuminen tai taistelu

Kohtaaminen ja kuuleminen

- Osallisuus alkaa kohtaamisesta
- Lapsen, nuoren ja vanhemman kohtaaminen on kiintymystarpeiden kuulemista ja kunnioittamista

Kiintymyksen tarve

- Tarve saada apua kun on levoton, hätääntynyt tai uupunut
- Tarve saada vahvistusta omalle aloitteellisuudelle
 - tulla kuulluksi ja tuetuksi
 - itsenäisyys vahvistuu kun kuullaan tarpeeksi mutta ei liikaa
- Aiemmat kiintymyskokemukset vaikuttavat tapaan, jolla kukin meistä hahmottaa arkeaan ja arjen ihmissuhteitaan
- Osallisuus alkaa ehyen vuorovaikutuksen hetkistä
 - sanattoman vuorovaikutuksen osuus suurin

Kuulemisen karikoita

- Ennalta tietäminen
 - asiantuntija tietää, mikä on parasta
- Epäluulo tunteita kohtaan
 - rationaalinen todellisuus vs
 - lapset, vammaiset, maahanmuuttajat ...naiset?
- Viestien sivuuttaminen
 - karaisemisen kulttuuri ja hemmottelun pelko
- Välttelevä kulttuuri

Auttamistehtävän kiintymysulottuvuus

- Luottavainen kiintymysmalli
 - kokemus aikuisesta vastaavana, ennustettavana, myötäävänä
 - paras sosiaalinen ja henkinen ennuste läpi lapsuuden ja nuoruuden aina aikuisuuteen asti
- Välttelevä kiintymysmalli
 - kokemus aikuisesta etäisenä, ennustettavana, joustamattomana
 - suomalainen kulttuurinen ennakko-oletus
 - näennäisitsenäisyys
 - vaikeuksia läheisissä ihmissuhteissa ja mielialassa

Miten ottaa toinen osalliseksi

- Asenne:
 - uteliaisuus
 - kunnioitus
 - myötätunto
- Aktiivinen virittäytyminen
 - vastuu yhteyden sointumisesta
 - virittäytyminen on kommunikaatiota
 - kommunikaatio on osallisuutta

Mikä nykyisissä palveluissa vikana

Ø Vähintään 65 000 nuorta vaarassa joutua syrjäytetyksi (Stakes 2008)

Ø määrän arvioidaan lisääntyvän yli tuhannella vuodessa

Ø jokainen tulee maksamaan yhteiskunnalle arviolta miljoona euroa

Ø epäsuorat kustannukset suuremmat

Ø inhimillinen hinta mittaamaton

Ø Sosiaali- ja terveyspalveluilla ei ole onnistuttu vähentämään lastensuojelun tarvetta

KASTE - Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma

Ø Kokonaisohjaukseen työkalu, jossa lapsiperheisiin kohdistuva osa

Ø osa Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaa

Ø taustalla myös uusi lastensuojelulaki

Ø Opetusministeriöllä rinnakkaista kehittämistä

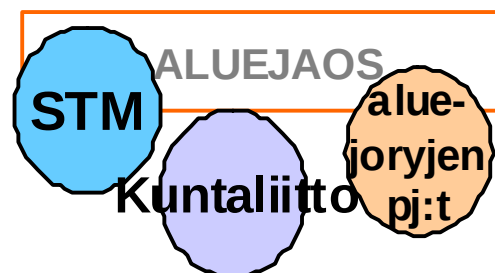
Ø paras vaikutus kun koordinoidaan paikallisesti

Ø Siirtomääräraha

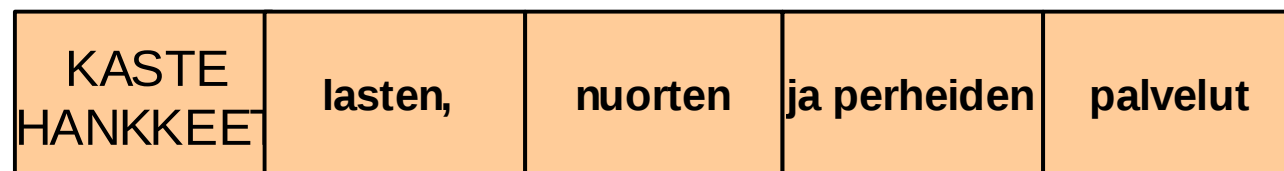
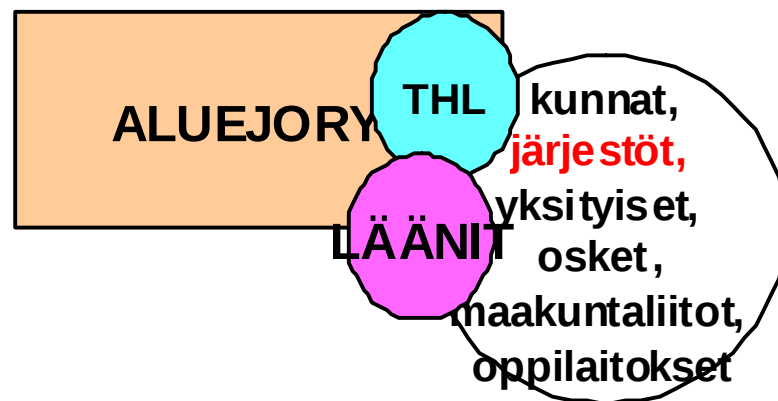
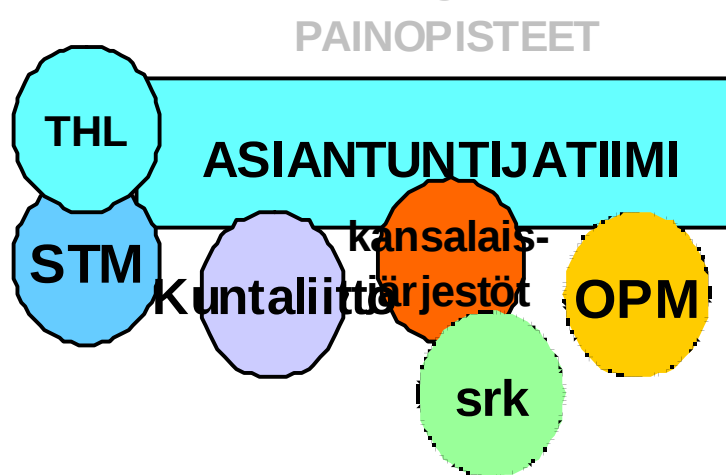
Ø uusi hakemus vie vuoden 2012 yli

Ø yhteensä n. puolet kaikista myönnettyistä rahoista

VALVONNAN
PAINOPISTEET

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Viisi alueellista lasten ja nuorten Kaste-kokonaisuutta

Ø Länsi-Suomen Remontti

Ø Lasten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittäminen Itä- ja Keski-Suomessa

Ø Pohjois-Suomen Tukeva

Ø Väli-Suomen lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen kehittäminen

Ø Etelä-Suomen Lapsen ääni

Ø Kaikki suuria, alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä kokonaisuuksia

Ø kaikkialla pohjana jo tapahtunutta kehittämistä

Ø eri alueilla omat painopisteet mutta yhteinen perustavoite

Ø poikkihallinnollinen kehittäminen

Lasten ja nuorten Kaste

Ø Uudistetaan lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palveluja kokonaisuutena siten, että

Ø perustasolla kehitetään ja nivotaan yhteen kehitystä tukevat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat palvelut yli nykyisten sektorirajojen (kuten terveys-, sosiaali-, nuoriso-, sivistys- ja poliisitoimi),

Ø erityispalveluja kehitetään tukemaan peruspalveluja erilaisilla työmenetelmillä

Ø tuodaan palvelut suoraan lasten ja nuorten kehitysympäristöihin

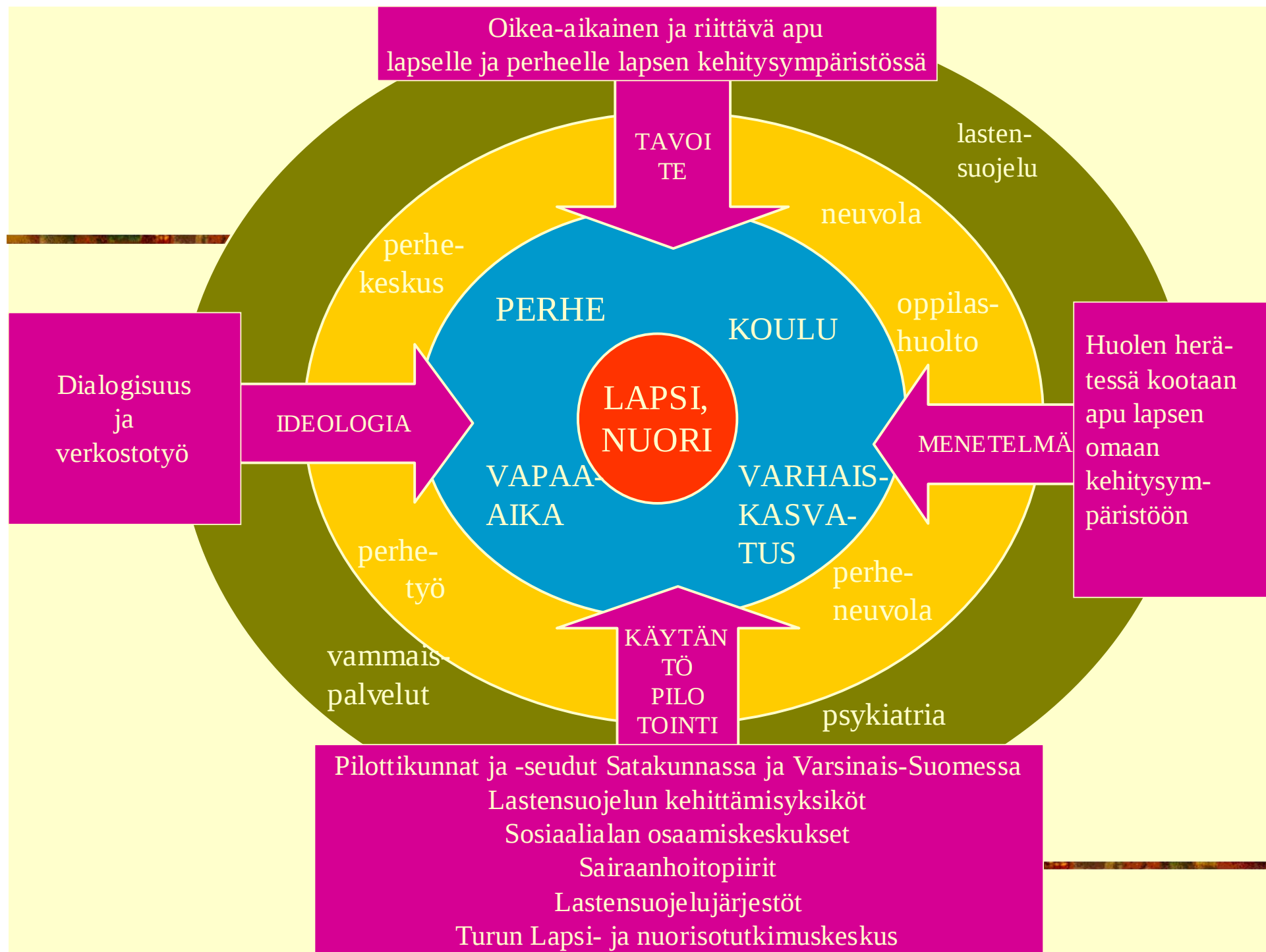

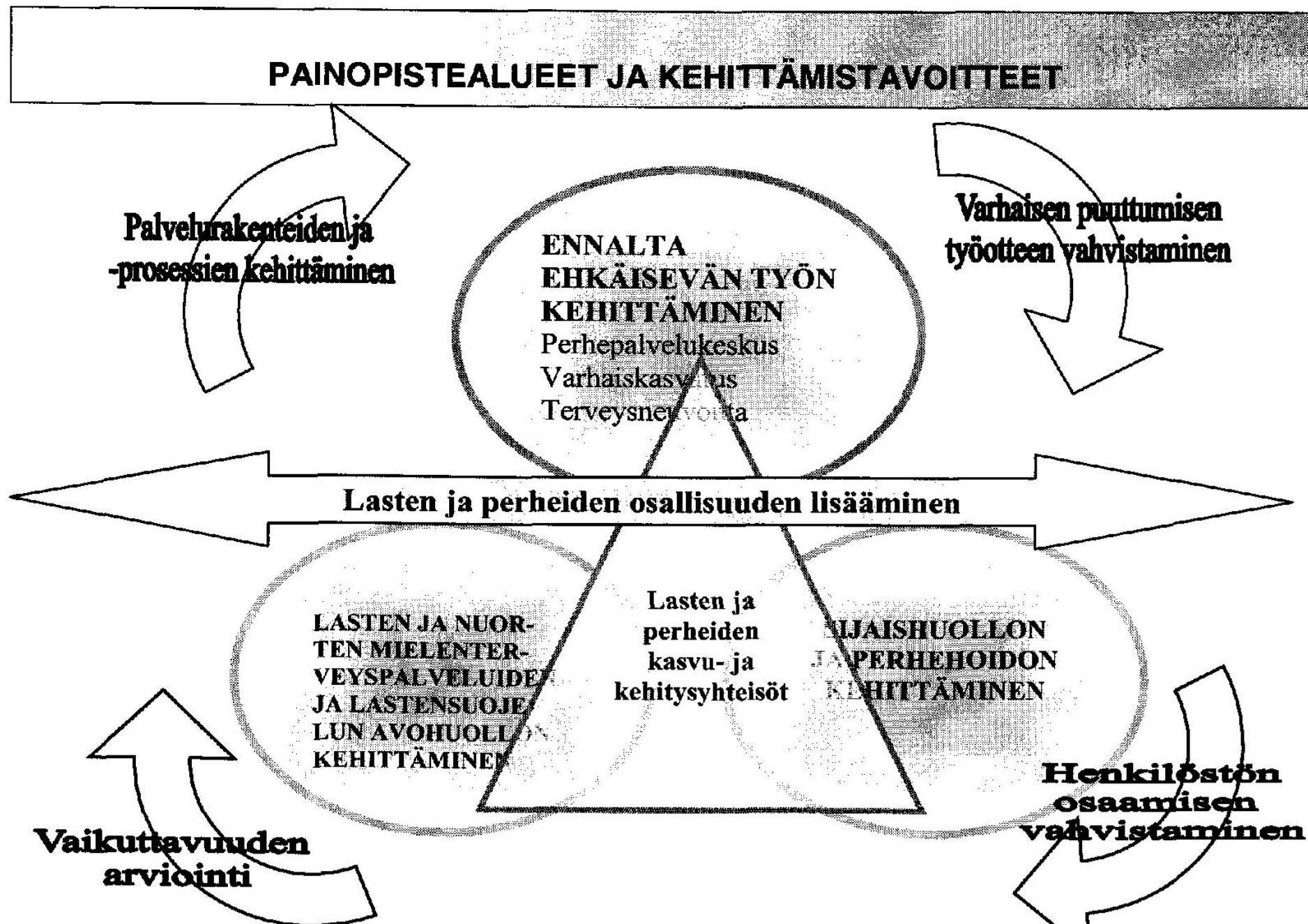
Palveluiden tulevaisuus

Ø Lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ja avun niissä ympäristöissä, joissa he luonnostaan ovat

Ø Ongelmien ja häiriöiden ilmaantuessa tuetaan ensisijaisesti kehitysympäristöjä, jolloin lapsia ja nuoria ei hoidettaisi erillään heille luonnollisesti kuuluvista ihmissuhteista ja arkisista toimista

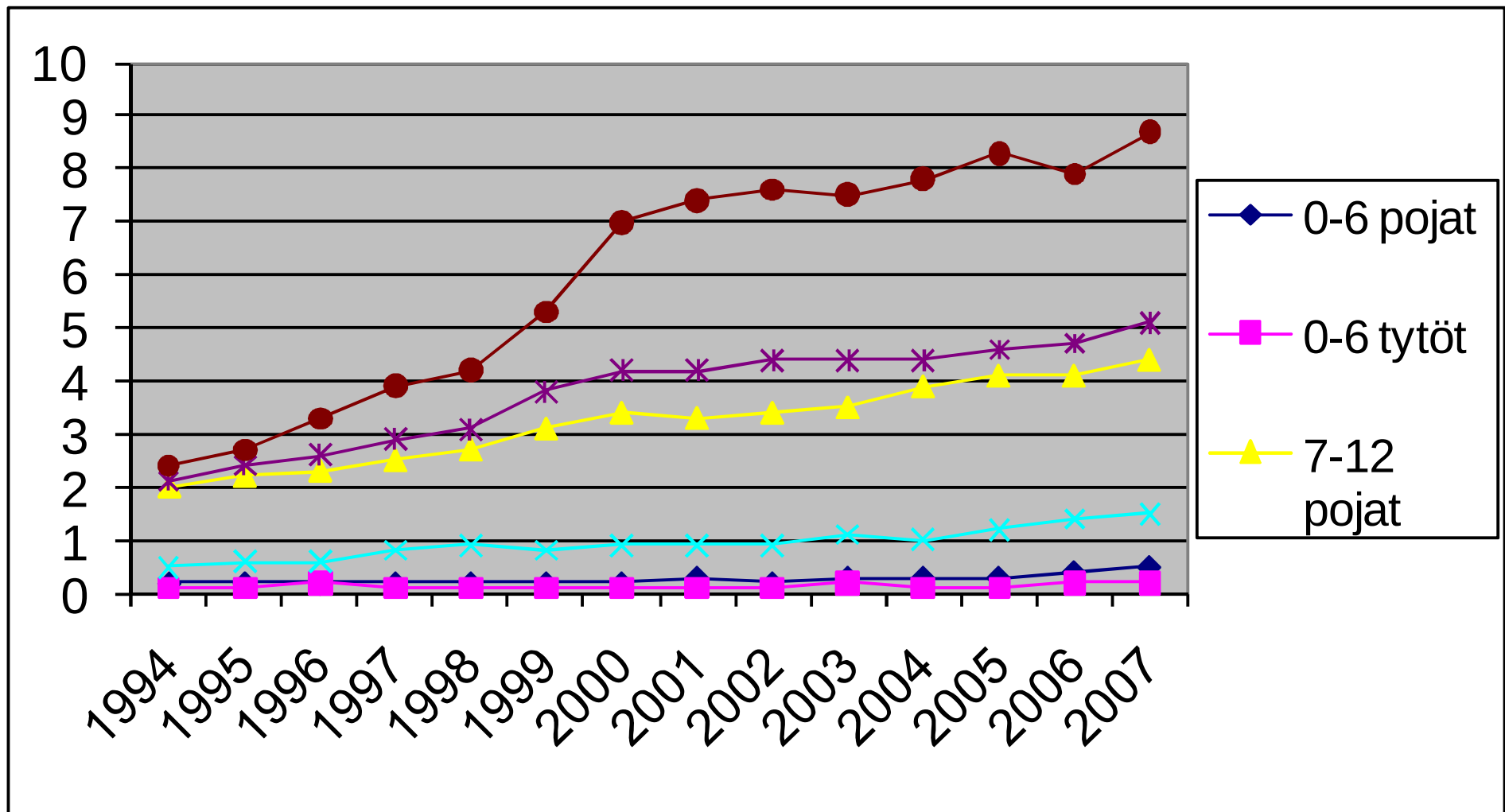

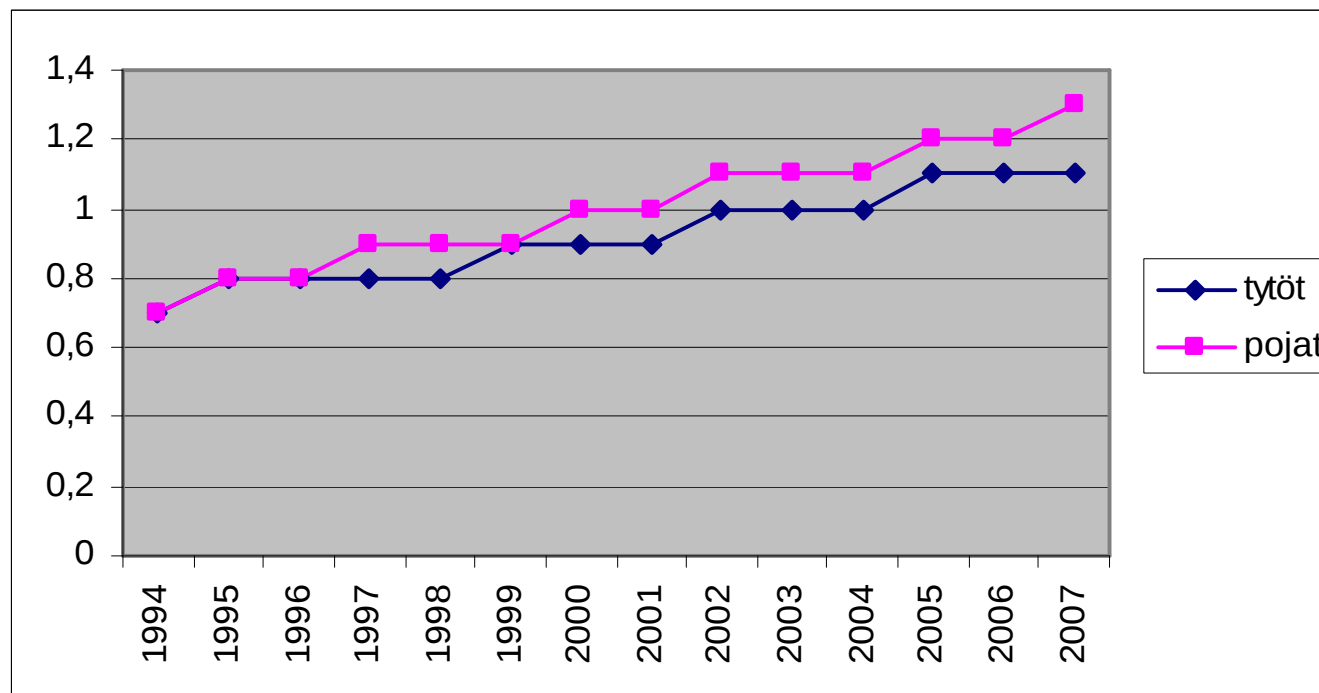

Kuvio 1. Lasten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämishankkeen painopistealueet ja kehittämistavoitteet.

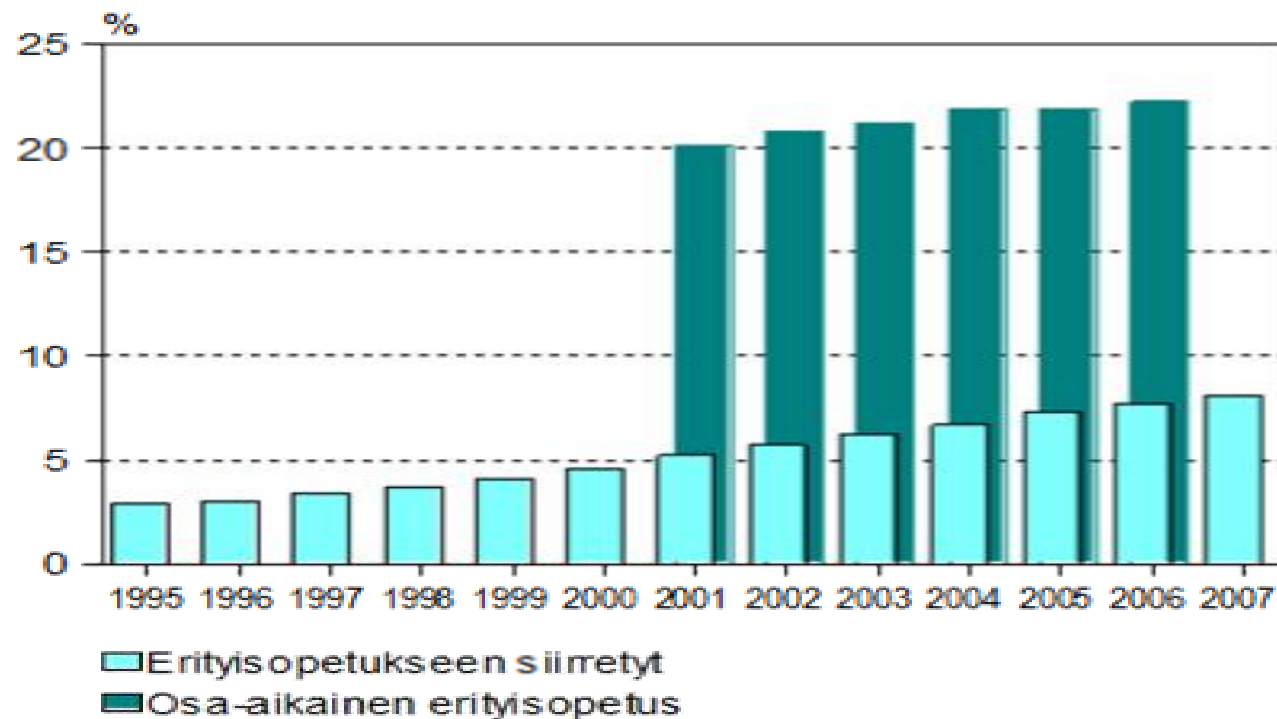
Psykiatrinen osastohoitopotilaat/ 1000 samanikäistä

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä Lähde: Sotkanet

Erityisopetukseen siirrettyjen osuus kaikista peruskoululaisista

1) Osa-aikaisesta erityisopetuksesta on saatavissa vertailukelpoista tietoa vuosilta 2001-2006 (esimerkiksi vuosi 2006 viittaa lukuvuoteen 2006-2007). Erityisopetukseen siirrettyjen ja osa-aikaista erityisopetusta saavien määrää ei voi laskea yhteen, koska osa erityisopetukseen siirretyistä saa myös osa-aikaista erityisopetusta.

Peruspalveluihin vaikuttaneita tekijöitä

Ø Laman aikaiset leikkaukset

Ø palvelut nähtiin kuluna eikä investointina

Ø Palveluiden hajanaisuus

Ø Ei yhtenäistä kuvaa palveluiden käytöstä

Ø Systemaattinen kehittäminen puuttunut

Ø Kuntakohtaisen budjetoinnin sektorinen harha

Ø kustannusten siirtyminen toiselle sektorille

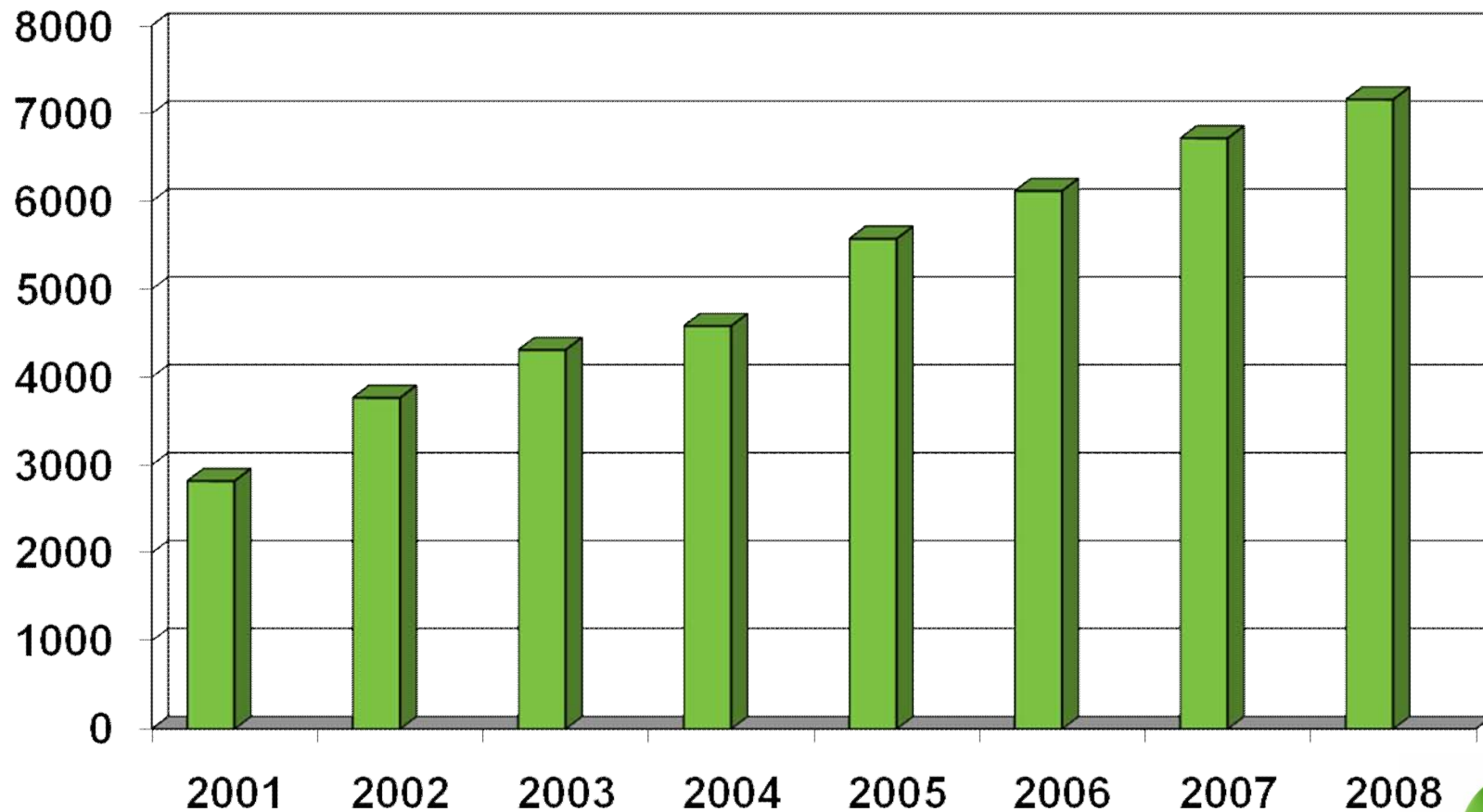
Ø tuettu esiopetus esimerkkinä

Ø Lapsiperheiden poikkisektoriset palvelut koottavissa

Ø Kuntamaisema

Lapsiperheiden erityispalvelumenot, kaupunki 30 000 as. (x 1000€)

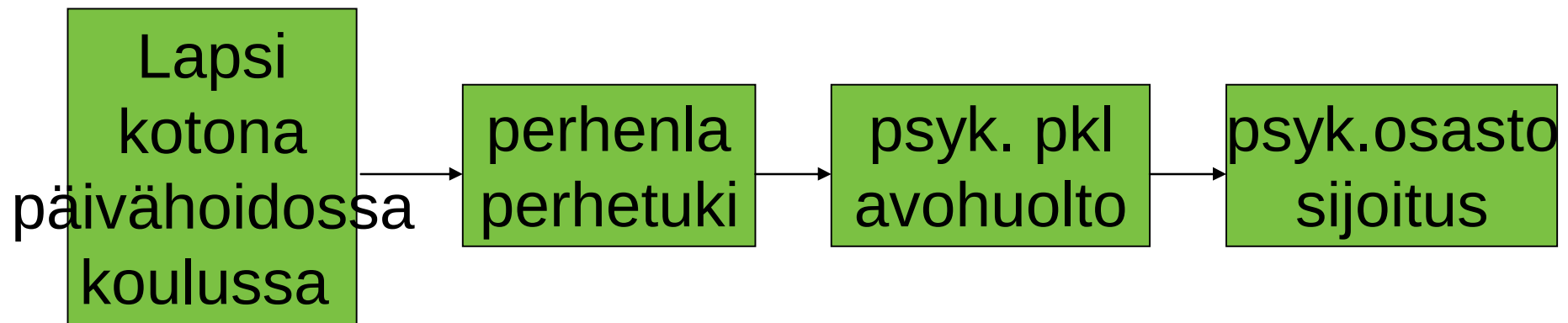

Sektorien ja toimialojen väliset raja-aidat

- Ø Perus - erityistaso
- Ø Terveystoimi – sosiaalitoimi – sivistystoimi
- Ø Lastenpsykiatria – nuorisopsykiatria - psykiatria
- Ø Lasten/nuorisopsykiatria – perheneuvola
- Ø Psykiatrinen osastohoito – sijoituskodit, laitokset
- Ø Terveysten edistäminen - korjaavat palvelut/hoito

Palvelupolku / hoitoketju -ajattelu

- Yksi palvelu toisensa jälkeen
- Kuka siirtyy?
- Mikä ei siirry : kehityksellinen konteksti

Uudistamisen suunnat

Ø Peruspalvelujen kehittäminen

Ø erityispalvelut peruspalveluiden tukena

Ø Tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutus

Ø sen tekeminen, minkä tiedetään tukevan kehitystä ja hyvinvointia

Ø taloustieteellinen tuki tarpeen erityisesti kuntatalouden kriisiytessä

Ø Kehitysympäristöjen tukeminen

Ø koti, päivähoito, koulu, vapaa-ajan ympäristö

Kehitysympäristöt ja hyvinvoinnin edistäminen

Ø Kehitysympäristöjen voimavarat ja tarpeet jääneet vähälle huomiolle

Ø Tarvitaan uusia työmenetelmiä ja malleja ja uutta ajattelua

Ø häiriökeskeisyydestä kehityskeskeisyyteen

Ø intensiiviset moniammatilliset avohoidon menetelmät

Ø aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmät lisäämään läsnä olevan aikuisen tukea

Lapsen ja lähiaikuisen suhde

Ø *Aivan ydinkysymys*

Ø Arjessa koettu todellisuus opittava kuulemaan

Ø lapsen, nuoren

Ø vanhemman, päivähoitajan, opettajan

Ø Vanhemman/ päivähoitajan/opettajan
asiantuntemuksen kunnioittaminen

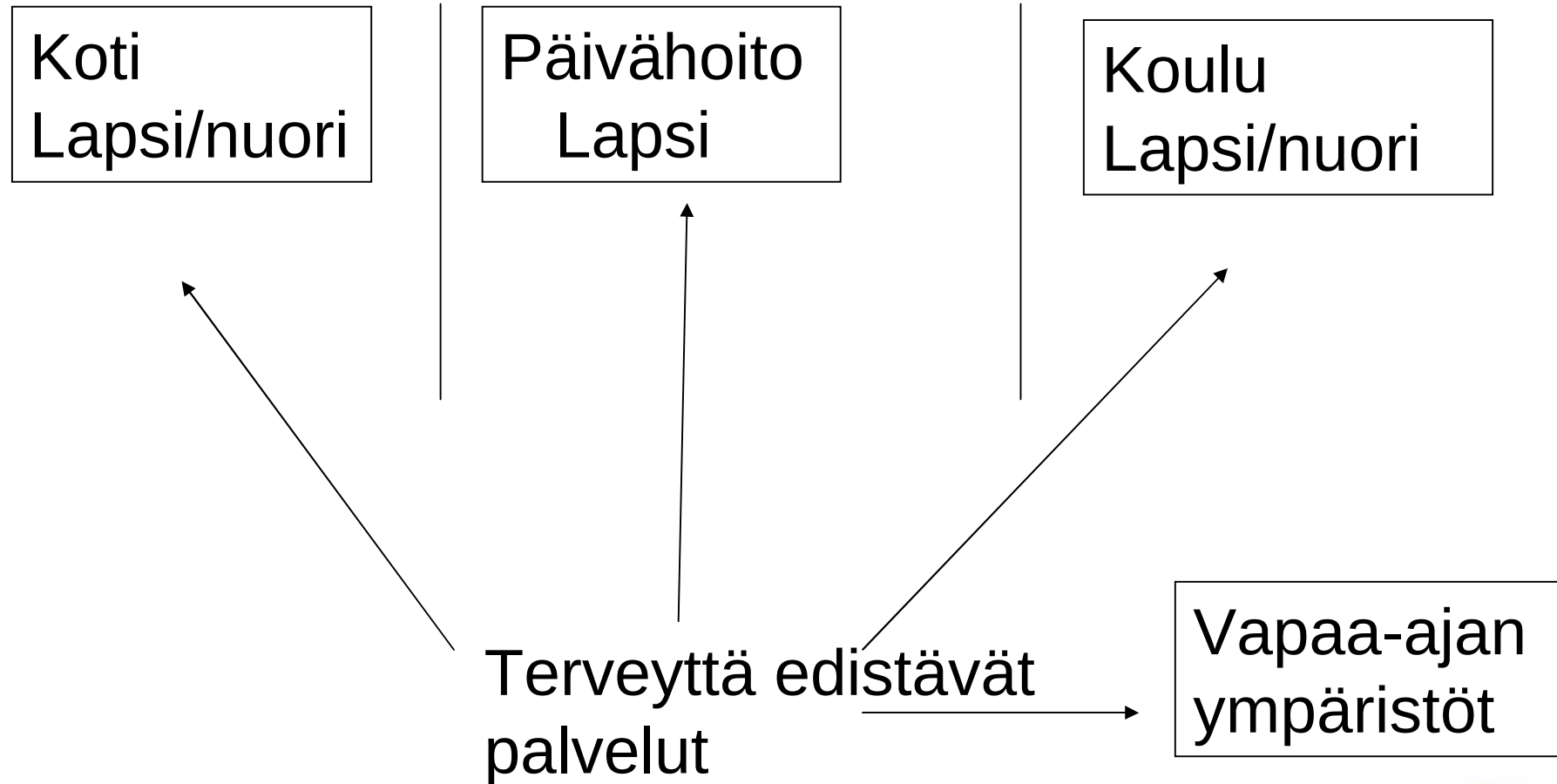
Ø ongelmallisen lapsen kanssa ei ole helppoa

Ø jokainen on ymmällään ja tekee 'virheitä'

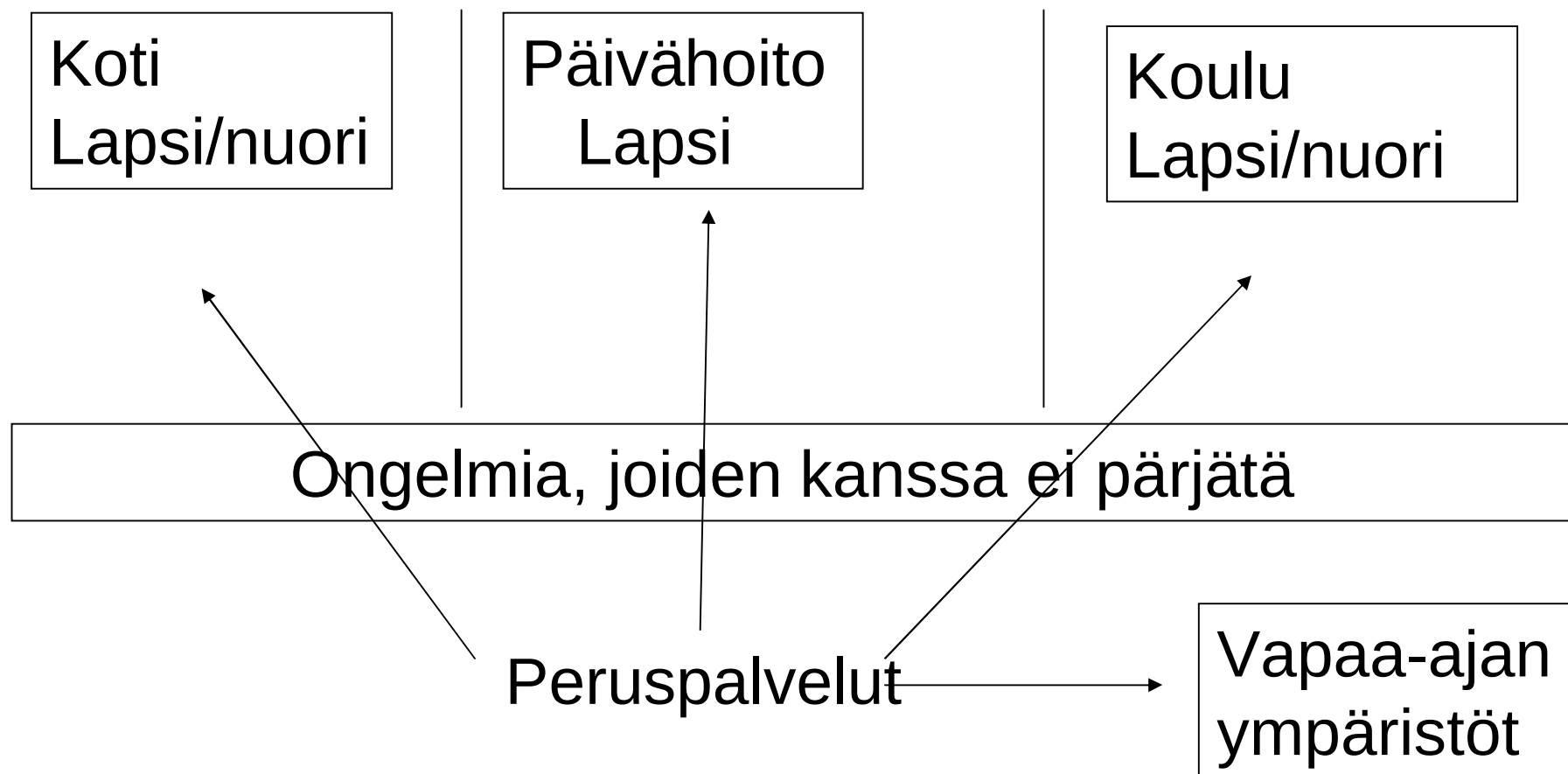
Ø Oman asiantuntemuksen rajojen oivaltaminen

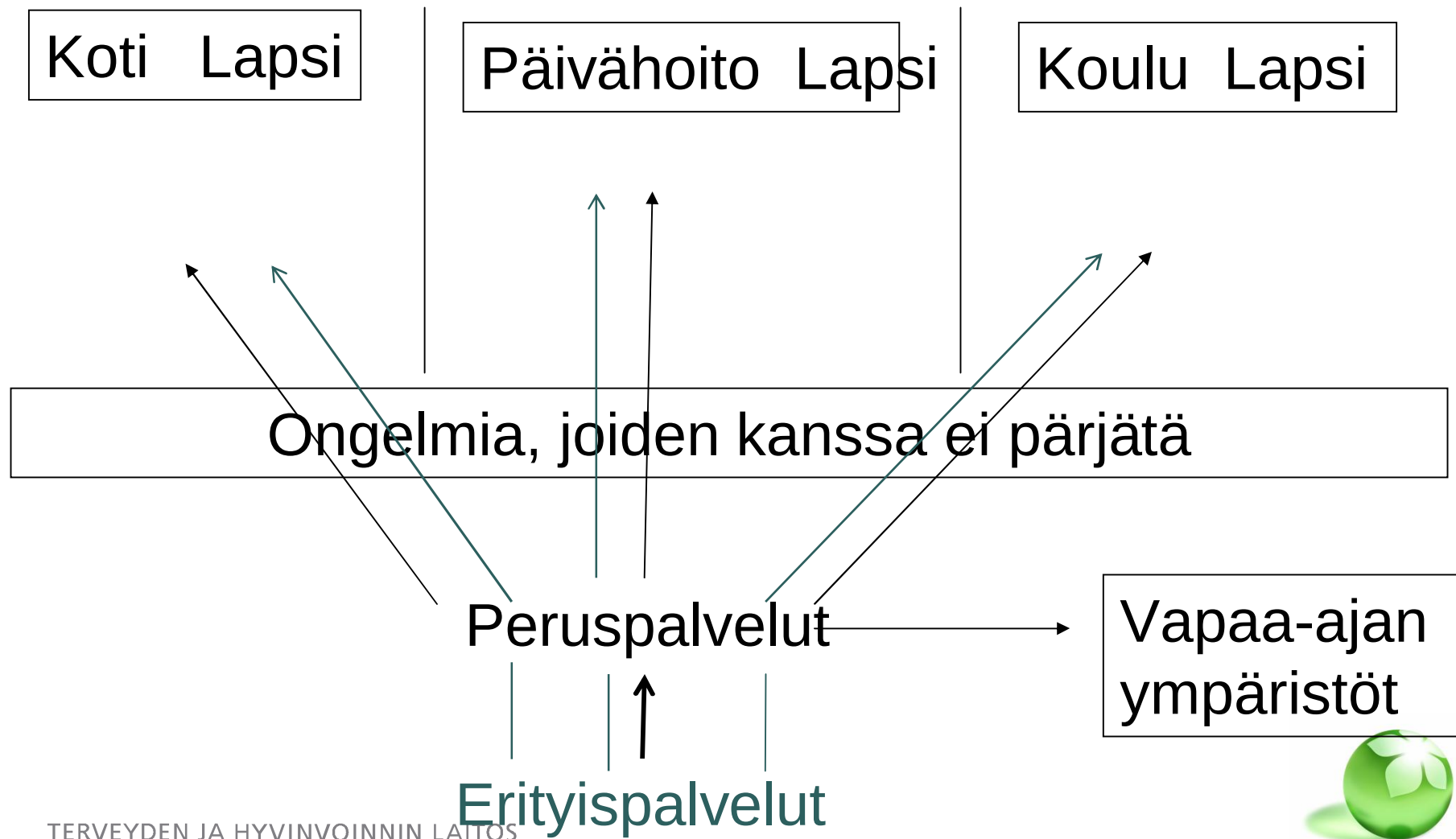
Kehityksellinen tuki lapselle ja kehitysympäristöille

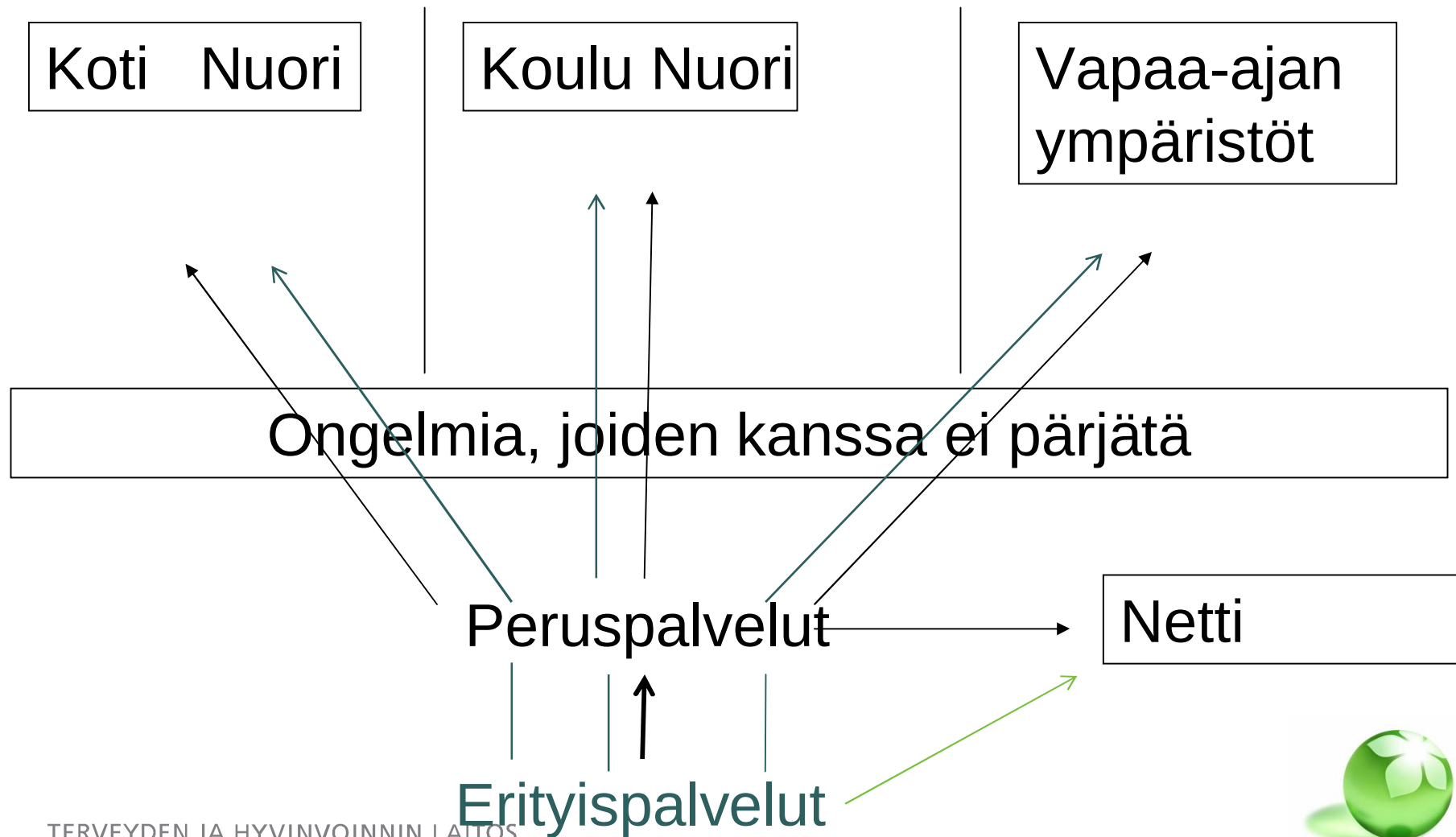
Varhainen hoito lapselle ja kehitysympäristöille

Kehityksellinen tuki lapselle ja kehitysympäristöille

Kehityksellinen tuki lapselle ja kehitysympäristöille

Työtapoja

- Ø Yhteinen koulutus kohti uudenlaista ajattelua
- Ø Konsultaatio ja työnohjaus
 - Ø lapsen yksilöllisen kehitystuen tarve
- Ø Yhteinen asiakastyö yli erityistason rajan
 - Ø jalkautuminen
 - Ø perustason työntekijä jatkaa
 - Ø terveydenhoitajan rooli päivähoidossa ja kouluissa
- Ø Moniammatillinen työ kehitysympäristössä
 - Ø poikkisektorinen, poikkihallinnollinen työote tuo rakenteellisia haasteita

Esimerkkejä

Ø Dialoginen verkostotyö

- Ø asioiden ymmärtäminen asiakkaan näkökulmasta
- Ø pois asiantuntijamäärittämisestä

Ø Aikalisä

- Ø aktiivisen tuen malli myös II asteen oppilaitoksille

Ø Opetusministeriön ja –hallituksen projektit kiusaamista ja syrjäytymistä vastaan

- Ø koordinoitava alueellisesti
- Ø Yhteispeli: opettajat mukana suunnittelemassa

Ø Mielenterveysambulanssi

- Ø välitön apu kotiympäristöissä yhdessä peruspalvelun kanssa

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Esimerkkejä rakenteista

- Ø Nuorten intensiivimalli (Etelä- ja Väli-Suomi)
 - Ø nuorisotoimi, sosiaalitoimi, sivistystoimi ja psykiatria yhteistyössä nuoren ja hänen perheensä kanssa
 - Ø pitkäaikainen, sitoutunut yhteispanos
- Ø Nuorten huolintakeskus (Länsi-Suomi)
 - Ø nuorisotoimi yhdessä terveys- ja sosiaalitoimen kanssa; nettiohjaus
- Ø Perhekeskusten kehittäminen (Pohjois- sekä Itä- ja Keski-Suomi)
- Ø Lasten ja nuorten virtuaaliset palveluympäristöt
- Ø Jalkautuva työ yli sektorirajojen: Sihti, Jeri, Rajan lapset
 - Ø pysyvät yhteistyön ja konsultaation rakenteet

Esimerkki alkaneesta työstä: Ihmeelliset vuodet Turussa

- Ø Remontti palkkaa perheneuvolaan työntekijän
- Ø Perheneuvolan tiimi jalkautuu alueellisesti
- Ø Lastensuojelu vastaa
 - Ø pyynnöstä
 - Ø kokoaa perheet
 - Ø paikka, tulkki
- Ø Perheiden perhetyöntekijät mukana ryhmässä
- Ø Seuraava vaihe : kouluttajakoulutus

Esimerkki Etelä-Savosta: mielenterveyspalvelut sijaishuollossa

- Ø Kaste-ohjelman kautta järjestetään moniammatillinen, yhdessä muotoutuva koulutus
 - Ø kouluttajakoulutus
- Ø Vastuu sairaanhoitopiirin nuorisopsykiatrialla:
- Ø Mukana lasten ja nuorisopsykiatria, kunnallinen lastensuojelu, koulukodit, yksityisiä perhekoteja ja laitoksia

Jatkoa

- Ø Uudet hakemukset jätettävä tämän vuoden loppuun
 - Ø Lappi kokoamassa laajaa hakumusta
- Ø Pohjois-, Länsi- sekä Itä- ja Keski-Suomessa jatkohakemukset jo syksyllä 2009
 - Ø uusia, entisten suuntaisia pilotteja mukaan
- Ø Etelä- ja Väli-Suomessa syksyllä 2010

Ajatuksia

- Ø Kasteohjelman hallinnoinnin byrokraattisuus
 - Ø jaokset – aluejohtoryhmät - ohjausryhmät
 - Ø laaja keskustelun foorumi
 - Ø kustannukset : mikä on tämän toiminnan tuottavuus
- Ø Kunnat - yhteistoiminta-alueet –liikelaitokset – sairaanhoitopiirit...
- Ø Monisektorisen ajattelun ulottaminen hallinnon rakenteisiin
- Ø Vaikuttavuus
 - Ø taloudellinen vaikuttavuus
 - Ø sisällöllinen vaikuttavuus

Kulttuurinen kehitys

- Ø Vuorovaikutus on itsenäinen voima
- Ø Keskustelu eri lähtökohtien ja katsantojen välillä
- Ø Osallisuus
 - Ø lasten, nuorten, vanhempien osallisuus
 - Ø muiden lähiaikuisten
 - Ø suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa

Kiitos mielenkiinnostanne

yhteydenotot: jukka.makela@thl.fi

Kiitos mielenkiinnostanne

yhteydenotot: jukka.makela@thl.fi

